

Bloch Mózes jubileuma.

Budapest, 1895. február 15.

Soha annyi ünneplő és örömtől sugárzó arcz tán meg nem fordult a budapesti rabbiképző nagy termében, mint f. hó 15-én. A semináriumnak kor és tudomány szerint való nestorát ünnepelték, akinek keze alól nemcsak az intézetnek több európai híru tanára, hanem a szeminarium révén a magyarországi Izrael tanítóinak is egy igen jelentékeny része került ki, sőt a külföldön szintén tanszéken és templomban látjuk az általa elvetett magról trmelt gyümölcsöket. És eljöttek az örömnápra messze földről a tanítványok, hogy köszöntsék mesterüket, kinek lábánál ültenek és eljöttek azok is, kik áldott munkájának közvetlen és hozzáértő szemlélői majd két évtizeden által.

Az intézet olvasótermében már 10 óra tájt szép számmal voltak együtt Izrael ifjabb tanítói. Laikus ember szinte kelletlenül nyitott be közéjük, mert hátha a tiszteletes urak most is fogós kérdésekkel bajmólnának, melyeknek szövevényes utjain csetleni botlani sem, csak elbukni tud a nem hivatásbeli ember. Hanem hát a *laikusnak* elég kellemes volt a családás. Egy sereg uri embert talált odabenn, akik egészen úgy örülnek, úgy érintkeznek, úgy köszöntik egymást mint minden más világi halandó és a chédernek sajátságos világából semmi külsőséget sem hoztak el magukkal. Jól táplált, fényes arczu urakat, aminők más felekezetek eklézsiáiban fejlődnek, alig láttunk köztük. Csak helylyel közzel akad egy-egy kerekébb arcz, az is a régibb tanfolyamokról került elő. A többség vékony dongáju, átszellemült képű ember, élénk szemekkel, redősre hajló homlokkal. A mai papnevelés, avagy az eklézsiák erszényeinek eredménye-e ez, bajos volna eldönteni. És most, mikor vendégségben vannak itt, akkor sem gondoskodtak róluk. Az eszem-izsom kirekedt a programmból és nem lehet példabeszéddé a mondás: Egyszer volt csak bankett Budapesten...

Egyébiránt az utolsó pillanatban, úgy neszeztük, segítettek a bajon és *Schweiger* Márton ur, az orsz. izr. iroda elnöke hívta meg teára a papokat...

De, nini, hova tévedtem! Zsidó papokról beszélvén, azt hittem, valami püspöki residenciában vagyok, ahol a földolog a püspökfalat.

Na, a mi papjaink nem püspökfalatért jöttek össze és ha azért kerültek volna is együvé, nem kaphatnának belőle. Már ez az ő születési hibájuk.

*

Az ünneplés színhelyére, az intézet nagytermébe, 11 órakor vonultak be. A jókora teremnek, melynek szembeeső főfalát és bejáratát déli növények díszítették, padjai és vendégszékei nem győztek elég helylyel szolgálni az ünneplőknek. A terem elején keskeny emelvény állott az ünneplés szereplői számára, jobbról Lazarus főkántoral a kar és balról az ünneplőknek ez alkalomra megfestett arczképe várta burok és drapériák alatt a leleplezést.

A 80-ik születésnapja alkalmából ünnepeit mesterért két tanártársa ment. Mikor az öreg kossuthszakállas, bajusztalan, galambosz feje az ajtóban megjelent, a kar Lazarus főkántor vezénylete és harmonium kísérete mellett rázendített egy héber dalra.

Az öreg urat legkisebb unokája kalauzolta végig az ösmeretes uton föl a díszhelyre, mögötte a család tagjai jöttek hosszú sorban. Helyet foglaltak.

A jelenvoltak közül az előkészület csöndje alatt a következőket sikerült följegyeznünk:

A vezérő bizottság tagjai: *Schweiger* Márton elnök, *Simon* József dr. titkár, *Kohn* Sámuel dr., hatvani *Deutsch*

József és *Wahrmann* Sándor. A szeminárium tanári kar *Bacher* Vilmos dr., *Kaufmann* Dávid dr., továbbá *Béin* József dr., *Schill* Salamon dr., *Blau* dr., *Bloch* Henrik dr., *Balog* Ármin dr.; a preperandia tanári kara *Bánóczi* József dr. igazgatóval. A vendégrabbik: *Kayserling* M. dr., *Goldberg* Rafael dr. budai rabbi, *Büchler* N. (Moor) *Schwarz* N. (Csáktornya), *Richter* Zs. (Érsekújvár), *Goldziher* Ignác egyetemi tanár, *Lederer* Ábrahám, *Kövess* Izsó festő. A család tagjai köztük: *Blüh* dr. troppau rabbi az ünneplés veje és a már említett *Bloch* Henrik tanár. A tanítványok: *Blau* Lajos dr. tanár, *Krausz* Sámuel dr. tanár, *Weissburg* Gyula dr. segédabbik és *Feuerlicht* Mór dr. hittanár Budapestről; továbbá *Steinherz* Jakab dr. (Székesfehérvár), *Fischer* Gyula dr. (Győr), *Herzog* Manó dr. (Kaposvár), *Bárány* József dr. (Kecskemét), *Rosenstein* Mór dr. (Nagykikinda), *Schwartz* Miksa dr. (Eger), *Feldmann* József dr. (Czegléd), *Flesch* Ármin dr. (Mohács), *Kecskeméti* Lipót dr. (Nagyvárad), *Eisler* Mátyás dr. (Kolozsvár), *Kohlbach* Bertalan dr. (Temesvár-Gyárvaros), *Kohn* Ármin dr. (Szigetvár), *Vajda* Béla dr. (N.-Abony), *Bernstein* Béla dr. (Szombathely), *Pollák* Miksa dr. (Sopron), *Goldschmied* Lipót dr. (Mislitz), *Lenke* Manó dr. (Mähr.-Osztrau), *Löwy* Ferencz dr. (Nagyatád), *Mandel* József dr. (Vágújhely), *Rubinstein* Mátyás dr. (Mindszent) rabbik és a nyolcz új rabbi, kiknek neveit az egy nappal előbb történt fölavatásról szóló hírüknben említjük.

Elsőnek *Schweiger* Márton, az orsz. izr. iroda elnöke szólott, aki rövid üdvözlő szavak után a közoktatásügyi kormány megbízásából *Wlassics* Gyula dr. közoktatásügyi miniszternek következő, Bloch Mózeshez inzett üdvözlő és elösmerő sorait olvasta föl:

»Tudomásomra jutott, hogy az országos rabbiképző intézet tanári kara megünnepelni készül azt a napot, a melyen Nagyságod 80-dik életévét betölti.

Nagyságod az intézet legrégebb tanára, a tanári karnak az intézet fennállása óta elnöke, a mely állásban oly érdemeket szerzett magának a tudomány művelése és különösen a rabbiképző intézet fejlesztése és fölvirágztatása körül, hogy a tanári kar háláját és az intéző körök rokonszenvét és bizalmát teljesen kiérdemelte.

Nagyságod működése azonban nem szorul csak az intézet szük körére, hanem áldásos volt az irodalom és közoktatás ügyére nézve általában és azért szivesen csallakozom én is az üdvözlők sorához s meleg elismerésemet fejezem ki Nagyságod hasznos, kiváló tevékenységeért. Kiváló tisztelettel

Budapest, 1895 február 12.

Dr. Wlassics Gyula.

Kohn Sámuel dr. pesti rabbi beszélt utána a szeminárium bizottság nevében. Szépségeiben pompázó és ritka szónoki készséggel szerkesztett beszédét avval a megjegyzésével kezdte, melyet 10 évvel ezelőtt tett, mikor bold. *Hirschler* dr., mint a bizottság elnöke, hasonló alkalmából üdvözölte az ünneplőt. Azt mondta akkor, hogy az ünneplőn 70 éves korában beteljesedett korban, bölcseségben, tudásban, tapasztalatban az a talmudi mondás, hogy ben sívím l'szevo teljesedjen be rajta a többi is 80 éves korban, legyen erős és izmos. (ben s'mánim ligviro) Az isten kegyesen betöltötte a kívánságot. Azóta 10 év mult, egy decennium a legodaadóbb, a legfárasztóbb és legáldásosabb munkából és ma örvendő köszönti a 80 évest. Dícséret és hála illeti érette az egek urát, hogy erősen

és izmosan tartotta meg, szellemben ifjan, szivre melegen, erőben törhetetlenül és munkában ki nem fáradva. Örömmel, hálával és elismeréssel most újra köszöntik az ünnepeltet. És örömmel ösmerik be most, hogy az egek ura az ünnepeltben providenciális férfiut adott az intézetnek, akire ennek szüksége volt a nem kedvező helyzetben. Ő pedig itt gyökeret vert, fája virágzott, gyümölcsöket hozott. Szive, szavai a régi zsidó eszmékben fogantak, a zsidó szellem át meg átjárta; mélység és nagy terjedelem van tudományában; tiszta és éles látás tanításában; mestere a talmudtudásnak, de a kinek okos szeme egyuttal érzékkel bír az ujkor iránt is. Mestere ő a zsidóságnak és különösen a magyar zsidóságnak. A providenciális férfiut köszöntik benne, aki egy személyben volt az intézetnek éke és pajzsa, éke barátaival szemben, és pajzsa a roszakarók irányában. Tanácsa és szelleme, tudása és istenfélelme jelezte az intézet utját, lépésről-lépésre, fejlődésében egyre fölebb és fölebb. Hálát ad istennek, hogy megengedte az ünnepeltnek, amit kevés választottjának ad meg, köszönti őt teljes szivből, hogy istentől nyert adományait az intézetnek szenteli. A bizottság megfestette az ünnepelt képét (a lepel lehullása közben és után perczekig tartó taps) hálája és elismerése jeléül és a szemináriumok ajándékozta, hogy legyen az intézetnek olyan embere, akire a késő nemzedékek is tisztelettel tekinthetnek, köszönti a 80 éves erős és izmos aggot és kívánja hogy váljon be a 90 év jelensége is. *Ben tisim losnach* A 90 éves meghajolt. Hajoljon meg, de nem az évek sulya alatt, hanem, mint megszoktuk, könyvei fölé, a régi és érdemes emlékekre tekintve (taps), melyekből bölcseséget, tudást, tanítást, fölemelkedést nyer ő maga, tanítványai, községek és egész Izrael.

Kaufmann Dávid volt a második üdvözlő szónok, kinek beszéde a legremekebb e nemű beszédek közé bizvást sorolható és még tőle is, kitől megszoktuk mindig a legjobbat kapni, meglepetés-számba ment. A tanári kar nevében köszöntötte a mestert, a melynek élén 18 éve áll. Ájtatos megindultsággal fordul az éghez, hogy az intézetet mesterének megtartásával ily *láthatólag* megáldotta. Kettősen érzik az égi támogatást. Be és kifelé. *Ijnsági* és *ifjító* munkát végzett az ünnepelt. Tudásával szivmelegségével, a régi szent zsidóságot való lelkesedésével közelebb hozta hozzánk az égi áldást, a forrást és ifjítás titkát. Letéteményese volt a tradíciónak, zászlóvivője a zsidóságnak és folytatása elődeinek. Határjelző kő a dicsőség útján ez a mai nap. Ujabb szorgalomra, további czélokért küzdeni szólit a mai nap. Az ég erőt adott, hogy e ház hiveit vezérelhesse. És ő teszi ezt régi tudással, ifju szeretettel. Kívánja, hogy vigye a zászlót tovább is előre és ne hajtson a nyugalom hívó szavára. Továbbra is az ég kegyeibe ajánlja. (Perczekig tartó taps és éljenzés.)

Kayserling M. dr., a pesti hitközség nevében üdvözlő az ünnepeltet örömnappján, melyet családja, tanítványai, tisztelői és barátai között ünnepel. A jubiléus fejét arany korona és koszoru ékíti. Az arany koszoru legifjabb kora óta van fején. Ősei övezték az ifju bölcsőjét a koszorúval. Mint jámbor és tudós apának fia, kinek oly szép emléket állított művében, apja által vezetett be a tudás csarnokába, a bölcsesség csarnokába és az istenfélelem csarnokába. Nemcsak unokája, tanítványa is az ünnepelt azoknak a rabbinikus tekintélyeknek, kik az ő műveikről váltak ösmertekké, híresekké (Semen rokeach: illatos olaj; Saaré tóra: tóra kapui.) A nemes fűszer olaja, Semen rokeach, melytől ifju kora illatossá vált, erőt adott szent hivatására, melyet félszázadjánál régebben szolgál. Nem mondja, mit tett a zsidóság javára, az intézet érdekében, Cseh és

Morvaország községeiben, hol sok tanítvány ült lábainál. Élete egész tartalma tanulás, tanítás, ébrentartása Izrael régi eszményeinek és Isten utjain járás jámboran. Rajta beteljesedett Mózes áldása. Az istenek főpapja ki »tumim«-ot és »urim«-ot kapott, de azt nem szive fölött, hanem szivében hordja. Munkája a világosság és a jog. A jog: tanulmánya a mózestalmudi jog, a világosság előadásából áradozott. Kívánja, hogy a jóságos isten áldja életét, adjon neki testi és szellemi erőt, tanítványai öröme, családja gyönyörűségére, a zsidóság és az intézet javára. A szeretet és tisztelet erősítse, izmosítsa, lelkesítse föl e napon, hogy sokáig éljen! (Hosszantartó taps és éljenzés.)

Herczog Manó dr. kaposvári rabbi szólott azután a volt tanítványok nevében. Beszéde csinos volt, bár — mint *Goldziher* mondta — az életében bizonyára első ízben elrekedt *Neumann* Ede dr. nagykanizsai főrabbi helyett (ki *Singer* Bernát dr. tapolczai rabbival a havazások miatt az ünnepélyről lemaradt) csak az utolsó pillanatban »ugrott be«. A haza minden részéből jöttek össze köszönteni a mestert — ugymond — hogy kifejezzék örömüket, mert a teremtő megengedte érnie azt az időt, melyről a zsoltár azt mondja, hogy a lelkierő ideje. Eljöttek megmondani, hogy részesei az ő szellemének és hogy a beléjük oltott szellemet továbbterjesztik. A tradícionális tudományokba való bevezetés által mutatta mesterök az utat, hogy a zsidóság tanait terjeszszék. Kérlik a mindenhatót, hogy tartsa meg őt továbbra is a tanítványoknak példaképül, hogy láthassa, mint követik utjait, hogy hivek a történelmi zsidósághoz, hogy bele-mélyednek a tanokba, melyekbe belevezette. Ezzel átnyújtotta a tanítványok arczképeit tartalmazó emlékalbumot és kívánja, hogy a könyv még sokáig ne legyen befejezve, végül magyar szokás szerint, éljenzésre hívja föl társait. (Hosszas éljenzés.)

Bichler Sándor dr., a bécsi szeminárium tanára, ezen intézet nevében köszönti a jubiléust. Magáért könynyebben beszélhetett volna, úgy mond, mert ha a szót nem győzi vala, kezének, melyet a mester töltött meg, szoritása és szemének tekintete, melyet a mester nyitott föl, beszél helyette. De nehezebb a munkája, mert a bécsi szeminárium nevében kell a szellem azonosságáról beszélni és küldőiről, a kik idenéznek a legnagyobbra és munkájára. Küldői becsülik és ösmerik a mestert, és azok, kik jelentőségét ösmerik az intézet, az ország és a zsidóságra nézve, legszebb, legbensőbb üdvözlőket adatják át és megbizták, hogy mondja ezt el a mesternek, kit künn csodálnak azok, a kik tudják róla, minő tanítványokat nevel és minő ösmert nevet szerzett.

Bánóczy József dr., igazgató, a Kisfaludy-társaság tagja, a preparandia nevében rövid, csupa bibliai mondasból összeállított pompás beszéddel lepte meg a rabbi-hallgatóságot. Beszédét szépségeinek eltörlése nélkül kivonatolni nem lehet, s így a nagy olvasó-közönségnek az olvasásában található gyönyörűséget nem szerezhetjük meg.

Azután *Goldberg* Rafael dr., egyik legrégebb hitközségünk »Budn« nevében köszöntötte rövid, néhány csinos szóval az ünnepeltet.

Végül a szeminárium felső és alsó tanfolyamainak üdvözlő szónokai következtek. Amott *Hoffer* Áron, emitt *Lefkovits* József volt a lendületes beszédek elmondója.

A mester minden egyes beszédre külön-külön válaszolt. Rendszerint halkán kezdte, de hangja mindinkább erősödött, hogy tovább beszélt. És nemcsak külsőségben mutatta a 80 éves kor bibliai erősségét és izmosságát, hanem főként szellemben, tartalomban, minden egyes

beszédében ötletes, találó hasonlattal élven és egy-egy váratlan fordulattal megnevetetvén ünneplő közönségét.

A féle családias jellege volt az egésznek; az ünneplők a legbelsőbb emberekből álltak és így az öreg ur kedélyének megcsillogtatott frissesége csak a családi vonás melegségét emelte. Hanem azért a vidék és a külföld, melyet az intézet nagytermében küldöttségekkel képviseltetni nem is lehetett volna, ugyancsak kitett magáért. Lapunk zártáig a következő feliratok, táviratok és átiratok beérkezetéről szereztünk tudomást:

I. Hazai testületek:

Pesti izr. hitközség, Dunaföldvár, Temesvár-Gyárvaros, Kolozsvár, Csurgó, Tapolca, Csáktornya, Szombathely, Győr, Arad, Nagy-Atád, Nagykanizsa, Temesvár, Pancsova és Mohács hitközségek.

II. Külföldi testületek:

Bécs, Leipzig, Berlin Lehranstalt, Berlin Seminar (Hildesheimer), Wien Theologischer-Verein, Wien Verein Mendelssohn, Wien Rector Schwarz, Wottiz, Breslau Seminar, Ronsperg, Mislitz Hermann Mjestec, Bródy, Nakel, Bielitz hitközségek, Brodi (iskola).

III. Rabbik:

Weisz J. H. (Bécs), dr. Löw Immanuel (Szeged), dr. Diamant (Vukovár), dr. Singer (Tapolca), dr. Venetianer (Csurgó), dr. Pisko (Malaczka), Roth Áron (Siklós), dr. Löwy (Temesvár), dr. Rabinowitz (Mährisch-Weisskirchen), dr. Neumann (Wottiz), dr. Elzasz (Landsberg), Rabb. Weisz (Leipnik), dr. Friedmann (Szeged), dr. Seltmann (H.-M.-Vásárhely), Rabb. Liebermann (Kassa), dr. Wiener (Kőszeg), dr. Krieshaber (Kula), dr. Pártos (Dunaföldvár), Rabb. Weisz (Esztergom), Rabb. Chajesz (Bródy), dr. Rosenberg (Ó Kanizsa), Rabb. Liebermann (Léva), dr. Klein (Marczali), Singer Izrael (S.-A.-Ujhely), Rabb. Krausz (Arad), Rabb. Handler (Tata), dr. Münz (Bécs), Rabb. Tauber (Vágújhely), Sinnai tanár (Kunfélegyháza), dr. Goldberg (Bielitz), dr. Unger (Iglau), Baumberger (Wien), Rabb. Basch (Apostag), Prof. Naschér (Baja), Halberstein J. S. (Bielitz), dr. Schnitzer (Komárom), dr. Adler (Baja), dr. Grosz (Lundenburg) és dr. Goldberg (Polna).

A mestert, a kinek ünneplésére olyan európai hírvudósok és írók vállalkoztak, mint Kaufmann Dávid, Kohn Sámuel, Kayserling M., Bánóczy József és Büchler Sándor, így ünnepelte, bár a távolból, az egész ország és a külföld zsidósága is.

H. S.

A mi Öregünk.

— Bloch Mózes. —

Mihelyt a hajnal földereng,
A nap leigyl az égen,
Ősz aggastyán talpon terem
S legott templomba mégyen
Imádságát előszedi,
Szentelt talárját fölveszi;
S még a hívő nép megjelen,
Imádkozik szép csendesen.

Komoly méltóságot mutat
Sötétlő talárja;
Haja fehér, miként a hó,
Ézüstszerű szakállja;
Szeme, mint a szelid galamb,
Szava mint a rezgő karang;
S még egy redő síncs homlokán,
Csupán az arcza halovány.

Öreg tflinje van neki,
Bokáig ér taliszsa.
Csókdossa szentelt csücskeit
S vállára hajtja vissza
Sok szent imát elzöngicsél,
A mi csak Egyistent dicsér;
Dalolgat szép zsoltárokat
És közbe-közbe bólogat.

Majd elfordul keletfelé,
Alázkodik, lehajlik;
Könyörgő ajka nem mozog,
Esdő szava se hallik.
Csak ott áll rendületlenül,
Szíve, szava átszellemlül,
A nép már-már eltávozik.
Ő csak tovább imádkozik.

Soká tart a fohászkodás,
Nem tűnő pillanatnyi.
Bevégezné biz' akkor is,
Ha volna százszor annyi.
Mikor pedig haza megyen,
Gondolkozik sok mindenén:
A szent könyvekbe elmerül,
Buvárkodik szünetlenül.

Karos székében görnyedez;
Olvasgat fürge szemmel:
Betűzgeti a Talmudot,
Még föltekintni sem mer.
Egymásba ötti két kezét,
Reá horgaszta ősz fejét,
És gondolatja elpihen
A mult idők emlékében.

Tanítványok gyülekszenek
Ide s tova kerengve;
A szellemóriás belép
Közéjük a terembe.
Czipelnek Sulchan-Áruchot,
Töméntelen sok Talmudot,
Rakosgatják elébe mind.
Fölnyitja és belé tekint;

Szeme a foliánsokon
Kalandoz szerteszéjjel,
Minden betűt bonczol, kutat
Mohó tekintetével.
Tanítani kezd... a szép szavak
A lélekhez szívárganak:
Magasztosak, gyönyört adók,
Elbűvölik a hallgatót.

Pedig már kétszer negyven év
Görnyeszi azt a vállat.
Uram Isten! Hisz negyven év
Csekély idő tenálad!
Védd még tovább szent életit,
Vidámsádd bús éveit,
S hogy messzire terjedjenek,
Adj hozzá újra — negyvenet.

V. Hevess Kornél.

De mikor a szószékre lép,
Koinorrá válik arcza;
Beszédével fenyít, javít,
Mint egy szent patriarka.
Dübörg a hanglendülete,
Miként az ég dördülete,
S rémit, miként a fergeteg,
A ki csak hallja, megremeg.

Fölvatás szent ünnepén
— Ha úgy esik egy évben —
Csillog, ragyog kis templomunk
Diszellő pompa fényben...
Középen áll a szép öreg.
Reá tekint a nagy tömeg,
Az új papok körülveszik,
Ajkárol az áldást lesik.

Szól hozzájuk szent-héberül
Bucsuztató beszéde.
Bevésődik szelid szava
Az új papok szívébe...
Áldásra tárja két kezét,
Elmondja az áldó ígét...
És úgy örül a jó öreg:
Szemébe egy könnycsepp rezeg.

Igy mulnak el szép napjai:
Idézgeti a multat,
Imádkozik, buzgólkodik
S tanítással tanulgat.
Annyit tud már öreg papunk,
Biz' annyit mi nem tudhatunk,
S tanulni még mindég akar.
Igaz! Hisz most is — fiatal;

Veszedelemes irányzat.

A méltóságos és kegyelmes néppárt, mint ilyen, nem kell az ördögnek sem. Ez már egyszer bizonyos, ezt már látjuk. Soha alkalmasabb idejük és alkalmasabb talajuk nem volt még, mint mostanában, de azért hallatlan visszaélések és fanatizálásaik daczára még csak egyetlen egy kerületben sem tudtak győzni. Sőt bukásuk is oly horribilis volt, hogy valósággal szégyelhetik magukat. Nálunk Magyarországon sokféle párt van, mindegyiknek van elég hive, de oly szégyen ritkán ért meg pártot, mint a minő őket érte Bonyhádon.

Mindazonáltal ne fumigáljuk azt a hatást, a mit a néppártnak elérnie sikerült. Mert nekünk itt Budapesten könnyű dolog ám lelki szemünkkel végig pillantani az egész hadon, de azok a szegény falusi hitrokonaink, a kik szorgalommal élve, becsülettel működve, kivívták a többi felekezeti polgárok bizalmát és rokonszenvét is, azok egészen más helyzetben vannak. Ők iszzák

képviselték; a hitközség részéről ott voltak: *Kohner* Zsigmond elnök és *Deutsch* Sámuel elnök-helyettes; a *Chebra* Kadisa részéről: *Messinger* Ármin, a rabbiság részéről: dr. *Kayserling* M. pesti és dr. *Goldberg* Raphael buda; rabbik. Az emelvény tulsó oldalán a szemináriumi tanári kar foglalt helyet, köztük dr. *Bánóczy* József, a tanítóképző-intézet igazgatója. A kis templom különben olyan tömve volt vendégekkel, hogy sokakban merült fel a gondolat, nem volna e czélszerűbb ezeket az ünnepélyeket a dohány-utczai nagy templomban megtartani.

— **Jubileum a jubileumban.** Más helyen megemlítjük, hogy a rabbiképző-intézet azon volt növendékei, kik az intézetben végezték tanulmányaikat, arcképeiket tartalmazó szép albumot nyújtottak át *Bloch* Mózes rabbinak, f. hó 15-én ünnepelt 80. születése napján. Az albumban lapozva, meggyőződünk, hogy nemcsak tanári kara elnökének, de oka van jubileumot ülni magának az intézetnek is *mint olyanak*. Éppen *félszázra* megy ugyanis a rabbik száma, kik a magyar rabbiképző-intézetben nyerték kiképeztetésüket és papi oklevelüket. Az 50 rabbi közül dr. *Blau* Lajos, az országos rabbiképző-intézet alsó tanfolyamának talmudtanára, dr. *Krausz* Sámuel, az országos tanítóképző-intézet tanára, dr. *Weiszburg* Gyula, a pesti nagyhitközség segéd-rabbija és dr. *Fényes* Mór, a pesti nagyhitközség hit-tanára. A bécsi »Theologische Lehranstalt« dr. *Bichler* Adolf, a berlini »Lehranstalt für die Wissenschaft des Judenthums« dr. *Schreiner* Márton működik mint tanár. Rabbi-állásokat foglalnak el magyarországi községekben: dr. *Neumann* Ede (Nagy-Kanizsán), dr. *Fischer* Gyula (Győrött), dr. *Herzog* Manó (Kaposvárött), dr. *Steinherz* Jakab (Székesfehérvárött), dr. *Bárány* József (Kecskeméten), dr. *Rosenstein* Mór (Nagy-Kikindán), dr. *Pártos* Sámuel (Duna-Földvárött), dr. *Kohn* Ármin (Szigetvárött), dr. *Schwarz* Miksa (Egerben), dr. *Feldmann* József (Czeglédén), dr. *Flesch* Ármin (Mohácson), dr. *Vajda* Béla (Nagy-Abonyban), dr. *Kohlbach* Bertalan (Temesvár-Gyárvaróson), dr. *Eisler* Mátyás (Kolozsvárött), dr. *Nádai* Gyula (Simándon), dr. *Klein* József (Marczalin), dr. *Bernstein* Béla (Szombathelyen), dr. *Kecskeméti* Lipót (Nagyváradon), dr. *Handler* Simon (Kassán), dr. *Friedmann* Dávid (segéd-rabbi Szegeden), dr. *Pollák* Miksa (Sopronban), dr. *Singer* (Tapolczán), dr. *Ungár* Simon (Szege-szárdon), dr. *Rubinstein* Mátyás (Csongrád-Mindszente-n), dr. *Rudolfer* Antal (Alsó-Lendván), dr. *Rosenberg* Ede (Ó-Kanizsán), dr. *Venetianer* Lajos (Csurgón), dr. *Löwy* Ferencz (Nagy-Atádon), dr. *Maniél* Ármin (Vágújhelyen), összesen 29. Magyarországon kívül működnek mint rabbik: dr. *Ziegler* Gyula (Karlsbadon), dr. *Elszass* Bernát (Landsbergen), dr. *Spira* Jakab (Mährisch-Osttrauba), dr. *Lenke* Manó (Ung.-Ostraban), dr. *Goldschmied* Lipót (Mieslitzben) és dr. *Diamant* Gyula (Vukovárott), összesen 6. Nyolcz rabbit, kiket előző hírből felsoroltunk, most avattak föl (ezek között csak dr. *Klein* Arnoldnak van állása, Zsolnán.) Az elébb avatott rabbik közül egynek nincs még állása, dr. *Krishaber* Bélának. Összesen tehát éppen *ötvenen* vannak szemináriumból kikerült rabbik. Akik a rabbiképző-intézetet csak néhány évig látogatták, de rabbisági vizsgát másutt tettek (ilyen tíz van), vagy a kik a szemináriumból más pályára léptek (közel 300-an), statisztikánkban nem jönnek számba.

— **A vallás- és közoktatásügyi miniszter fogadónapja.** *Wlassics* Gyula dr., az új kultuszminiszter, a kihallgatások rendes idejéül a szombati nap déli 12 óráját állapította meg. Elődje, *Eötvös* Lóránd hr., szintén szombaton fogadott és ezt zsidó felekezeti szempontból szövé is tettük. A mihamar bekövetkezett átmeneti álla-

pot és a politikai konstellációk azonban nem engedték meg, hogy a kérdést — mely a kívánt megoldásra nem került — tovább feszegezzük. Most, úgy látszik, tartósabb miniszteriumot kaptunk és a kultuszminiszter fogadónapja állandóbb jellegűnek mutatkozik, felekezeti nézve tehát nem lehet közönyös az, hogy a felekezeti- és iskolaügyünkben illetékes kormányhatóság éppen azon a napon ad kihallgatást, mikor a vallásos szabványaink sérelme vagy a legmodernebb fölfogásuaknál is szükség-telen idővesztés nélkül nem járulhatnak elébe. Nem szoktunk mindenáron felekezeti kérdéseket csinálni. Így például azért, hogy a zsidó katonáknak a szolgálati szabályzatok szerint, vallásuk ellenére, kell az imára vezénylésnél cselekedniök, vagy hogy mint a bosnyák katonák igen, úgy ők rituális kosztot nem kapnak, miként a napokban protestáns részről megtették, — sohasem panasztunk felekezeti sérelmet, mert a hadsereg nem felekezeti intézmény. De a kultuszminiszterium a felekezetek főhatósága, hozzá felekezeti ügyekben járulnak a hitközségek és a vallásszabadság korszakában különben is elvárható tőle, hogy a hitbeli ügyekben éppen felekezeti akadályok ne gördüljenek a zsidó valláson levők elé, mikor esetleg orvoslást keresnek nála. Szombat a zsidókra nézve a megszentelt nyugalom napja, a mikor az orthodoxabb fölfogásuak — vallásos törvény folytán — helységök határára nem időzhetnek, a mikor utazni és világi dolgokban eljárni a kevésbé orthodoxok sem szoktak, a mikor tehát a zsidóság konzervatívabb része egyenesen meg volna fosztva annak lehetőségétől, hogy a vallásos ügyekben illetékes kormányhatóság elé járuljon. Reméljük, hogy ezeket a nyomós okokat a kultuszminiszter figyelmére fogja méltatni és úgy intézkedik, hogy vallásos ügyekben a zsidók bármely része a szombat megszegése nélkül is elébe járulhasson.

— **A pápa és az osztrák antiszemitizmus.** A »Pol. Corr.« vatikáni levelezője jelenti, hogy *Schönborn* bíboros az osztr. antiszemitizmus ügyében tartózkodik Rómában. A lapunkban ösmertetett linzi katolikus gyűlés alkalmával *Rampolla* bíboros által *Lichtenstein* herceghez intézett távirat — mint irtuk — a kath. sajtóban visszatekintést keltett és erről Rómában is tudomást szereztek. A vatikánban először is tagadják, mintha *Rampolla* távirata az osztr. antiszemitáknak támogatást ígérne és azt hangoztatják, hogy a bécsi nunciusok a *sentszék bejegyzésével nem helyeselheték az antiszemita vezetők mozgalmait*. *Schönborn* bíboros valószínűleg olyan fölvilágosítást fog kapni, hogy püspöktársaival közölhesse, miszerint a pápa az antiszemitákkal nem fuj egy követ.

— **Mintha ünnepe lett volna** a székes főváros zsidóságának, olyan tömegekben tödultak f. hó 10-ikén déli 11 óra felé a teljes kivilágításban pompázó dohány-utczai templomba. *Kohner* Arankával örök frigyét kötött ott *Ellbogen* Károly, prágai gyáros és nagykereskedő. E szocialisztikus hajlamu világban az ember szinte restelli bevallani, hogy egy hatalmas és gazdag urat, egy nagy bank elnökét, a »Lloyd«-társulat első emberét, s mit legelőször kellett volna említeni, a világ egyik legelső hitközségének fejét, és tudja *Beck* D. A. ur, a *Kohner*-cég e legmeghittebb embere, ki erről lajstromot vezet, hány társulat, vállalat, intézet és egyesület vezérő embere még *Kohner* Zsigmond, a menyasszony édesatyja — mondom, hogy ilyen nagy urat annyira és annyian tudnak szeretni. Beteg volt a múlt évben és *Tencer* Pál tudja legjobban, elborulva hányan jártak és hányan mondták neki, hogy csak most érzik igazán, mennyire szeretik e nemes, tlerék, áldozatkész és kedves férfit, ki ma leghatalmasabb oszlopa nagy hitközsé-